

Yoksulluk, Sömürü ve Ceza Kıskacında Çocukluk

Ezgi Koman

Çocukları Suça
Sürükleyen Sisteme
Odaklanmak Zorundayız

Demet Aykut

Çocuk Haklarından Güvenlikçi
Politikaya: Türkiye’de Çocukların
Mücadelesi

Hülya Duran

Eğitim Adı Altında Çocuk
Emeğinin Sömürüsü

Sakine Esen Yılmaz

Toplumun En Savunmasız
ve Kırılgan Kesimi Olarak
Çocuklar

Burçak Sel

Gülistan Doku Nasıl Oluyor da
Bulunamıyor, Benim O “Yüce”
Devletim?

İÇİNDEKİLER

1

Çocukları Suça Sürükleyen Sisteme Odaklanmak Zorundayız

Ezgi Koman

6

Çocuk Haklarından Güvenlikçi Politikaya: Türkiye’de Çocukların Mücadelesi

Demet Aykut

11

Eğitim Adı Altında Çocuk Emeginin Sömürüsü

Hülya Duran

17

Toplumun En Savunmasız ve Kırılgan Kesimi Olarak Çocuklar

Sakine Esen Yılmaz

21

Gülistan Doku Nasıl Oluyor da Bulunamıyor, Benim O “Yüce” Devletim?

Burçak Sel

Çocukları Suça Sürükleyen Sisteme Odaklanmak Zorundayız

Ezgi Koman-23 Ağustos 2026

Oysa cezaları artıran, çocukların daha uzun süre kapalı kurumlarda tutulmasını mümkün kılan ve hâkimin takdiriyle çok ağır cezaların önünü açan bu düzenleme, çocuğu suça ilişkilendiği anda çocuk olmaktan çıkarıyor, uluslararası sözleşmelerdeki çocukluk tanımını değiştiriyor. Çocuğun yaşadığı koşullar, maruz kaldığı ihlaller, gelişimsel özellikleri ve devletin koruma yükümlülüğü geriye itiliyor; ortaya çıkan sonucun bedeli çocuğa yükleniyor

“Suça sürüklenen çocuk” kavramı, çocuk hakları hareketinin “suçlu çocuk” ifadesine karşı geliştirdiği önemli bir kavramsallaştırmadır. Çünkü bir çocuk suça ilişkilendiğinde, bunu yalnızca onun bireysel tercihiyle açıklayamayız. Çocuğun yaşamında, çevresinde ve onu korumakla yükümlü kurum ve mekanizmalarda yerine getirilmemiş yükümlülükler ve sorumluluklar vardır. Bir çocuk, çoğu zaman önlenmemiş hak ihlallerinin, yoksulluğun, şiddetin, ayrımcılığın ve dışlanmanın içinden geçerek suça sürüklenir.

Aslında çocuk hakları hareketi uzun zamandır bu kavramın bile çocukların yaşadıklarını tam olarak anlatmadığını düşünüyordu. Çünkü “sürüklenmek”, evet, çocuğun bir sürecin içinde olduğunu söylüyor; ama onu oraya hangi ilişkilerin, hangi ihmallerin ve hangi kurumların, mekanizmaların taşıdığını yeterince görünür kılmıyor. Suça sürükleyen kim? Hangi yetişkin, hangi kurum, hangi kamu politikası görevini yerine getirmedi? Çocuk hakları hareketi bu soruları daha açık sormaya çalışırken ne yazık ki tartışma çok daha geriye gitti. Çocuklara “katil”, “canavar” denilen, çocukluklarının bütünüyle yok sayıldığı bir söylem kuruldu. Böyle olunca, sınırlarını tartıştığımız “suça sürüklenen çocuk” kavramı bile çocukluğu savunan bir yerden sahiplenildi.

Ama tabii burada çocukluğun algılanmasıyla ilgili büyük bir çelişki de var: Çocuğu yaşamın başka alanlarında hak ve özgürlük sahibi, bağımsız bir özne olarak görmeyenler, nedense konu ceza olduğunda çocukları irade sahibi bir yetişkinmiş gibi ele alıyor. Yaşamıyla ilgili neredeyse hiçbir alanda sözünü tanımıyorsunuz; ama suçla ilişkilendiğinde bütün sorumluluğu onun iradesine yüklüyorsunuz. Çocuğun özneliğini haklar ve özgürlükler söz konusu olduğunda kabul etmeyip ceza söz konusu olduğunda hatırlayamazsınız.

Çocukluğu ortadan kaldıran bir ceza rejimi

Geçtiğimiz haftalarda büyük itirazlara karşın kabul edilen düzenlemenin çocukları yargılama ve infaz süreçlerinde yetişkinlerle aynı çizgiye getirmesi bu düzenlemenin temel yaklaşımının ne kadar sorunlu olduğunu gösteriyor. Türkiye, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin tarafıdır. Sözleşmenin tanıdığı özel bir çocukluk statüsü vardır: 0-18 yaş arası çocuk olarak tanımlanır ve çocuk, yetişkinin küçültülmüş hâli değildir. Çocukluk; gelişimsel dönemi, ihtiyaçları ile özel bir dönemdir. Bu nedenle hukuk da sosyal politikalar da çocuklara yetişkinlerden farklı yaklaşır.

Oysa cezaları artıran, çocukların daha uzun süre kapalı kurumlarda tutulmasını mümkün kılan ve hâkimin takdiriyle çok ağır cezaların önünü açan bu düzenleme, çocuğu suçla ilişkilendiği anda çocuk olmaktan çıkarıyor, uluslararası sözleşmelerdeki çocukluk tanımını değiştiriyor. Çocuğun yaşadığı koşullar, maruz kaldığı ihlaller, gelişimsel özellikleri ve devletin koruma yükümlülüğü geriye itiliyor; ortaya çıkan sonucun bedeli çocuğa yükleniyor.

Hâlbuki BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre çocukların özgürlüğünden yoksun bırakılması son çare olmalıdır. Çünkü kapatılmak iyileştirici değildir. Çocuk daha uzun süre kapatıldığında toplumla daha barışık ve daha güçlü hâle gelmez. Tam tersine toplumla bağı zayıflayabilir, dışlanma ile karşılaşabilir ve suçla ilişkisi güçlenebilir. Düzenlemede yer alan hükümlü çocukların çocuk eğitim evlerine geçişinin cezaevi kurullarının değerlendirmesine bırakılması da yine çocukluğu ortadan kaldıran, yetişkin infaz rejiminin benzeridir. Yetişkin cezaevlerindeki kurul sisteminin yarattığı sorunları, ihlalleri biliyoruz. Bu yaklaşımın çocuklara taşınması çok açık ki yeni hak ihlallerine zemin hazırlayacak.

Bugüne değin çocuk ve suç konusunda pek çok araştırma yapılmış durumda. Cezaların artırılmasının suç oranını düşürmediği biliniyor. Eşitsizliği, yoksulluğu ve şiddeti

konuşmadan yalnızca ortaya çıkan sonucu “suç” sayıp cezaları artırmak ve ağırlaştırmak sorunları çözmediği gibi derinleştiriyor. Sorumluluğu çocuğa ve ailesine yıkmak ise BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre kamu idaresinin yükümlülüklerini görünmez kılıyor. Bir çocuğun etrafında yalnızca ailesi yoktur: okul vardır, mahalle vardır, sosyal hizmetler, sağlık sistemi, yerel yönetimler ve merkezi yönetim vardır. Bir çocuk suça karışana kadar gerçekten hiç kimse bir şey yapamaz mıydı? Asıl sormamız gereken soru budur.

Çocukların mekânlarında altı çizilen eşitsizlikler...

Çocuklar yetişkinlerden farklı kamusal alanlara sahiptir. Ve aslında yetişkinleri merkeze alan yaşam kurgusunda bunların sayısı oldukça azdır. Çocukların en çok kamusallaştığı alanlardan biri okul, diğeri mahalleler ve dijital ortamlardır. Bu mekânlarda çocukların karşılaşmaları, onların hayatlarını derinden etkiler... Son yıllarda buralara baktığımızda, çocukların türlü sebeplerle şiddete, ayrımcılığa maruz kaldığını görüyoruz. Çünkü buralar çocukların içinde bulundukları eşitsizliklerin en görünür olduğu yerlerdir. Çok yoksul yaşam alanlarıyla son derece lüks sitelerin yan yana durduğu, ortak alanların daraldığı, insanların birbirini tanıma ve birlikte yaşama imkânlarının azaldığı bir yaşam biçimi yetişkinlerde olduğu gibi çocuklarda da öfkeyi ve ayrışmayı büyütür.

Yoksulluk bu tablonun önemli bir parçasıdır ama tek mesele ekonomik yoksulluk değildir. Etnik kökene dayalı eşitsizlikler, ırkçılık ve ayrımcılığa bağlı toplumsal iklim de çocukların yaşamını etkiliyor. Sürekli dışlanan, eğitimde ilerleyebileceğine ya da bir meslek sahibi olabileceğine inanmayan bir çocuğun yaşamla, gelecekle bağı zayıflar. Hızlı ve kolay para kazanma arzusu artar ve bu onların kolaylıkla suç ağlarına dâhil olmasına yol açar. Ya da hayatını “hep iş, hep iş, hep iş...” olarak tanımlayan çalışan çocukların kendilerini gerçekleştirebilecekleri olanaklardan mahrum kalmalarını, bu durumun onlarda yarattığı öfke ve umutsuzluğu görmeden yalnızca sonuçtan, yani “suç”tan, söz edemeyiz.

Tam bu noktada çocuklarla çalışan meslek elemanlarının sorumluluğu çok önemli oluyor. Çanakkale’de karşılaştığımız gibi bir rehber öğretmenin zorlanan bir çocuğu okuldan uzaklaştırması, ebeveynine “gelmesin, biz bir şekilde geçiririz” demesi onu çocuk koruma sistemi içinde tutacak, yani onu pek çok riskten koruyacak, son bağları da koparmaktır. Elbette rehber öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları ve sağlık çalışanları da çok zor koşullarda çalışıyor. Sorunu yalnızca tek tek çalışanların kusuruna indirgeyemeyiz. Ama mesleki eğitimde çocuk haklarının, etişin ve zorlanan çocukla çalışma kapasitesinin güçlendirilmesi gerektiği de çok açık. Kurumların görevi çocuğu sistemin dışına itmek değil, onunla yeniden ilişki kurmaktır.

Türkiye çok uzun yıllardır Kürt meselesi nedeniyle çatışma süreci içinde olan bir ülke... Çatışma; göç, yerinden edilme, yoksulluk, ayrımcılık, ırkçılık, yakınlarını kaybetme ve yaşam alanlarından kopma gibi uzun süreli sonuçlar üretir. Bedeli çocuklar için de çok ağır olan bu çatışma, aslında bugün çocukların içinde bulundukları tabloda da büyük pay sahibi. Bugün çocukların çeteleşme meselesini Kürt meselesinden; göçten, dışlanmadan ayrı düşünmek büyük bir eksiklik olur. Kendini topluma ait hissetmeyen, eğitimden kopmuş, sosyal ve ekonomik olanaklara erişemeyen bir çocuk yasa dışı güç ilişkileri içerisine kolaylıkla yönelebilir.

Evet, bugün yeniden bir çatışmasızlık dönemindeyiz. Bu oldukça önemli. Elbette bu sürecin çocukların yaşamında doğrudan çok olumlu etkileri olacak... Ancak çocukların içinde bulunduğu tablonun hemen ve doğrudan değişeceğini düşünmek hepimizi yanıltır. Çocukların öldürülmesi, güvenlik güçlerinin müdahaleleri ve çatışma ortamının yol açtığı yaşam hakkı ihlallerinin ortadan kalkması başlı başına çok önemlidir. Ancak eğitimden sosyal hizmetlere, ana dilinden ruh sağlığına, kültürel yaşama katılımdan ayrımcılıkla mücadeleyle kadar pek çok alanda uzun vadeli ve çocuk odaklı yerel ve merkezi politikalara ihtiyaç bulunmakta. Çatışmasızlığın gerçekten barış içerisinde yaşama hakkına dönüşmesi günlük yaşamlarında eşitsizliklerin azalmasıyla mümkün olacaktır. Bu da çocukların suçtan, çetelerden, şiddetten korunabilmelerini sağlayacaktır.

İhtiyacımız ceza artışı değil, topyekûn bir çocuk politikası

Türkiye’de 2005’ten beri Çocuk Koruma Kanunu var. Bu kanunda çocuklar için bakım, koruma, danışmanlık gibi tedbirler bulunuyor. Ancak kanun büyük ölçüde bir çocuk ihlal yaşadıktan sonra ne yapılacağını düzenliyor. Asıl ihtiyacımız, ihlal ortaya çıkmadan önce riskleri gören, önlemler alan politikalardır. Riskin nerede ve nasıl oluştuğunu belirlemek; çocuğu ve bakım verenlerini desteklemek; okulu, mahalleyi ve sosyal hizmetleri güçlendirmek zorundayız.

Bugün çocuklar geleceksizliği ve umutsuzluğu yetişkinlerden daha ağır yaşayabiliyor. Akran şiddeti, çetelerle kurulan ilişkiler, madde kullanımı ve suçla temas birbirinden kopuk olaylar değil. Bu nedenle çocuklar için gerçekten topyekûn bir seferberliğe ihtiyacımız var. Merkezi yönetimden yerel yönetimlere, okuldan sosyal hizmetlere, sağlık sisteminden mahalle örgütlenmelerine kadar herkesin sorumluluğunu tanımlayan, çocuk haklarına dayalı bütünlüklü bir ülke çocuk politikası kurulmalıdır.

Önleyicilik ile çocuk hak ve özgürlükleri bu politikanın temel ilkesi olmalıdır. Çocuğun şiddetle, suçla ya da maddeyle ilişkiye girmesini bekleyip sonra cezalandırmak yerine; çocuk daha o noktaya gelmeden eşitsizliği, dışlanmayı, yoksulluğu ve umutsuzluğu azaltacak mekanizmaları kurmalıyız. Kamu idaresi kendi sorumluluğunu yerine getirmeden çocuğu ve ebeveynleri cezalandıramaz. Çocukları daha uzun süre kapatmak, toplumu daha güvenli hâle getirmez. Güvenli bir toplum, çocukların haklarının güvence altında olduğu toplumdur.

Önleyici politikalar kurulmaz ve çocukluk statüsünü zayıflatan cezalandırıcı yaklaşım sürerse birkaç yıl sonra çocuklar adına daha ağır tabloları konuşmak zorunda kalabiliriz. Çünkü nedenler ortadan kalkmıyor; yalnızca sonuçlara daha ağır cezalar veriliyor. Bugün yapmamız gereken, çocuklardan korkan değil, çocukları koruyan; onları sorun ya da risk olarak değil, hak ve özgürlük sahibi bireyler olarak gören, onlara değer veren güçlü bir ortak irade kurmaktır.

Çocuk Haklarından Güvenlikçi Politikaya: Türkiye’de Çocukların Mücadelesi

Demet Aykut-23 Ağustos 2026

Bir çocuğun yaşam hakkını korumak adına başka çocukların daha ağır biçimde cezalandırılmasını savunmak, çocuk hakları açısından bir çözüm değildir. Çocuklara yönelik şiddetle mücadele, çocukları daha fazla cezalandırmakla değil, şiddeti üreten koşulları ortadan kaldırmakla mümkündür

Türkiye’de çocuk haklarının durumunu yalnızca mevzuatın varlığı üzerinden değerlendirmek mümkün değildir. Asıl mesele, çocuğun yaşam hakkının, eğitim hakkının, şiddetten ve sömürden korunmasının ve özgürce gelişiminin gündelik yaşamda ne ölçüde güvence altında olduğudur.

Türkiye’nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve ulusal mevzuat, çocuğun üstün yararını, ayrımcılık yasağını, yaşam ve gelişme hakkını ve çocuğun görüşünün alınmasını güvence altına almaktadır. Ancak hukuk metinlerinde tanınan haklarla çocukların gerçek yaşam deneyimleri arasında ciddi bir mesafe bulunmaktadır.

Çocuk yoksulluğu, eğitimden kopuş, çocuk işçiliği, şiddet, istismar, ayrımcılık ve adalete erişimde yaşanan sorunlar, münferit vakalar olarak ele alınamaz. Bunlar aynı zamanda devletin sosyal politikalarının, bütçe tercihlerinin ve koruma mekanizmalarının niteliğiyle doğrudan bağlantılı yapısal sorunlardır.

Bir çocuğun çalışmak zorunda bırakılması yalnızca aile içindeki ekonomik koşullarla açıklanamaz. Eğitimden kopan bir çocuğun durumu yalnızca “okula gitmeme” meselesi

değildir. Şiddet gören bir çocuk söz konusu olduğunda da yalnızca failin cezalandırılması yeterli değildir. Her bir durumda, çocuğu bu koşullara sürükleyen sosyal ve siyasal mekanizmaların sorgulanması gerekir. Bu nedenle çocuk hakları bakımından temel soru, “Çocuk neden bu durumda?” kadar, “Devlet bu durumu önlemek için ne yaptı?” sorusudur.

Çocukları korumayan politikaların sonucu çocukları cezalandırmak olmamalı

Türkiye’de çocuklara ilişkin politikalar giderek güvenlikçi ve cezalandırıcı bir eksene çekilmektedir. Özellikle çocukların karıştığı ağır şiddet olayları sonrasında kamuoyunda oluşan haklı tepki, çocuk adalet sisteminin daha ağır cezalar üzerinden yeniden düzenlenmesinin gerekçesine dönüştürülmektedir. Oysa çocuğun suça sürüklenmesine yol açan koşullar ortadan kaldırılmadan cezaları artırmak, sorunun nedenlerine değil yalnızca sonucuna müdahale etmektir. Bir çocuğun hangi sosyal çevrede büyüdüğü, yoksullukla ilişkisi, eğitim hakkından yararlanıp yararlanamadığı, şiddete maruz kalıp kalmadığı, çocuk işçiliğine itilip itilmediği ve devletin koruma mekanizmalarıyla ne zaman temas ettiği sorulmadan yalnızca cezaya odaklanmak, çocuk hakları perspektifinden kabul edilemez.

Çocuk adalet sistemi yetişkin ceza hukukunun küçültülmüş bir versiyonu değildir. Çocukların gelişimsel özellikleri ve değişebilme potansiyeli dikkate alınmalı; özgürlüğünden yoksun bırakma son çare olmalı; çocuğun toplumsal yaşama yeniden katılımını sağlayacak mekanizmalar esas alınmalıdır.

Son çocuk yasası: Koruma yerine cezalandırma tercihi

Tam da bu nedenle 8 Ağustos 2026’da yasalaşan son düzenleme ciddi bir çocuk hakları sorunu olarak değerlendirilmelidir. Çocuk Koruma Kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapan düzenlemeyle, 12–18 yaş grubundaki çocuklar bakımından bazı ağır suçlarda ceza sınırları yükseltilmiş; 15–18 yaş grubunda müebbet ve ağırlaştırılmış müebbet gerektiren suçlara ilişkin hapis süreleri yeniden düzenlenmiştir.

Çocuklara yönelik ağır şiddetin ve çocukların yaşam hakkına karşı işlenen suçların cezasız kalmaması elbette temel bir insan hakları yükümlülüğüdür. Ancak cezasızlıkla mücadele ile çocuklara yönelik cezalandırıcı politikaların genişletilmesi aynı şey değildir.

Çocuk hakları savunucuları açısından sorun tam da burada ortaya çıkmaktadır: Çocukları korumakla yükümlü devlet, çocukların hangi koşullarda suça sürüklendiğini yeterince sorgulamadan çözümü ceza miktarlarını artırmakta aramaktadır. Oysa devletin

sorumluluğu yalnızca suç ortaya çıktıktan sonra cezalandırmak değil, çocuğun o noktaya gelmesini önlemektir. Çocuk yoksulluğu, eğitimden kopuş, çocuk işçiliği, aile ve toplum içi şiddet, madde bağımlılığı, sosyal hizmetlerin yetersizliği ve koruma mekanizmalarındaki aksaklıklar giderilmeden ceza politikasını ağırlaştırmak, devletin önleyici sorumluluğunu geri plana itmektedir.

Bir çocuğun yaşam hakkını korumak adına başka çocukların daha ağır biçimde cezalandırılmasını savunmak, çocuk hakları açısından bir çözüm değildir. Çocuklara yönelik şiddetle mücadele, çocukları daha fazla cezalandırmakla değil, şiddeti üreten koşulları ortadan kaldırmakla mümkündür.

Koruyucu ve önleyici hukuk neden vazgeçilmez?

Çocuk hakları açısından güçlü bir hukuk sistemi, ihlal gerçekleştikten sonra devreye giren değil, ihlalin ortaya çıkmasını engelleyen sistemdir. Çocuğun şiddete maruz kalmasını beklemekten güvenli okul mekanizmaları oluşturmak; çocuk işçiliğini kanıksamak yerine yoksulluğu ve güvencesizliği ortadan kaldırmak; çocuğun eğitimden kopmasını beklemekten erken destek mekanizmaları kurmak; aile içi şiddet ve istismar vakalarında etkin koruma sağlamak, devletin önleyici yükümlülüğünün parçasıdır.

Bunun için sosyal hizmetlerin güçlendirilmesi, çocuk yoksulluğunun azaltılması, nitelikli ve ücretsiz eğitime erişimin güvence altına alınması, çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılması ve çocukların sağlık hizmetlerine eşit erişiminin sağlanması gerekir. Çocuk koruma sistemi yalnızca adalet mekanizmasına bırakılamaz. Eğitim, sağlık, sosyal hizmet, çalışma yaşamı, yerel yönetimler ve adalet politikaları birlikte ele alınmalıdır. Çocuğun korunması için ayrılan kamu kaynakları, cezalandırma mekanizmalarına ayrılan kaynaklardan bağımsız düşünülemez. Bir devletin çocuklara ilişkin politikası, bütçesinden de okunabilir.

Güvenlikçi yaklaşım çocukların güvenliğini sağlamaz

Çocukların güvenliğini sağlamak ile çocukları güvenlik politikalarının nesnesi hâline getirmek arasında temel bir fark vardır. Daha fazla polis, daha uzun hapis ve daha ağır cezalar tek başına çocukları güvenli hâle getirmez. Çocuğun güvenliği; okulda şiddete uğramamak, çalıştırılmamak, açlık ve yoksullukla baş başa bırakılmamak, istismar karşısında korunmak, sağlık hizmetine erişebilmek ve kendisi hakkında alınan kararlarda söz sahibi olabilmektir. Bu nedenle çocuklar açısından güvenlik kavramının kapsamını

genişletmek zorundayız. Güvenli çocukluk; güvenli okul, güvenli ev, güvenli çalışma koşulları, nitelikli eğitim, sosyal güvence ve şiddetten uzak bir yaşam demektir.

Çocuğu suçundan ibaret görmek hak ihlalidir

Çocukların adli süreçlerle karşı karşıya kalması hâlinde kullanılan dil de önemlidir. Çocuğu “suçlu”, “tehlikeli” veya “toplum için tehdit” olarak tanımlamak, çocuğun hak sahibi bir birey olduğu gerçeğini geri plana iter. Son düzenlemede “suça sürüklenen çocuk” ifadesinin “adli süreçteki çocuk” şeklinde değiştirilmesi, çocuk hakkında peşinen suçluluk algısının önlenmesi bakımından olumlu bir terminolojik değişikliktir. Ancak kullanılan kavramın değiştirilmesi, aynı anda cezalandırıcı politikaların güçlendirilmesiyle birlikte ele alındığında tek başına yeterli değildir. Çocuğun adli süreçte olması, onun çocuk olmaktan çıkması anlamına gelmez. Çocuk, gerçeğleştirdiği iddia edilen fiilden ibaret değildir. Çocuğun yaşam öyküsü, maruz kaldığı hak ihlalleri ve içinde bulunduğu toplumsal koşullar da adalet mekanizmasının değerlendirmesinin parçası olmalıdır.

Çocuk hakları eşitlik ve adalet meselesidir

Çocuk hakları yalnızca “koruma” başlığıyla sınırlandırılmaz. Çocuğun ana dilinde eğitim ve kültürel yaşama katılım hakkından düşüncesini ifade etmesine, karar süreçlerine katılımından ayrımcılıktan korunmasına kadar bütün haklar birlikte ele alınmalıdır. Çocukların yaşam koşullarındaki eşitsizlikler derinleştikçe çocuk haklarının kullanımındaki eşitsizlikler de büyümektedir. Yoksul çocukla varlıklı çocuğun, engelli çocukla engelsiz çocuğun, göçmen çocukla diğer çocukların, çatırma ve şiddet ortamında yaşayan çocukla güvenli bir çevrede büyüyen çocuğun haklara erişimi aynı değildir. Dolayısıyla çocuk hakları mücadelesi aynı zamanda eşitlik mücadelesidir.

Çocukların geleceği ceza politikalarına bırakılmaz

Türkiye’nin çocuk hakları alanındaki temel ihtiyacı yeni cezalar üretmek değil, çocukların haklarını gerçeğten kullanabildiği bir yaşamı kurmaktır.

Bir çocuk eğitimden kopuyorsa, çalıştırılıyorsa, şiddet görüyorsa, yoksulluk içinde büyüyorsa veya suça sürükleniyorsa yalnızca çocuğun davranırına bakmak yeterli değildir. Devletin bu çocuğu koruma yükümlölüğünü ne ölçüde yerine getirdiği de sorgulanmalıdır. İnsan Hakları Derneği açısından çocukların cezalandırılmasını değil, haklarının güvence altına alınmasını savunmak esastır. Çünkü çocukların geleceği ceza politikalarının değil; eşitlik, özgürlük, adalet ve barır politikalarının konusu olmalıdır. Çocukları korumak bir lütuf değil, devletin hukuki ve politik yükümlölüğüdür. Bugün

sorulması gereken soru “Çocuklara daha ağır hangi cezaları verebiliriz?” değil; “Çocukların bu noktaya sürüklenmesini neden önleyemedik ve bundan sonra hangi politikalarla önleyeceğiz?” sorusudur.

Çocuk hakları mücadelesi, cevabı tam da bu soruda aramayı gerektirir.

Eğitim Adı Altında Çocuk Emeginin Sömürüsü

Hülya Duran-23 Ağustos 2026

Hâlihazırda YKS sonuçları açıklandı. Bundan kısa bir süre önce de LGS sonuçları açıklanmıştı. Aslında eğitim imkânlarına sahip olan yahut olduğu sanısında yanıldığımız milyonlarca genç ve çocuk sadece “-mış gibi” süregiden politikaların kısılcında hayatlarını kuramayacak olma umutsuzluğu ve sancısı içerisinde. Yani MESEM’ler dışındaki eğitim sisteminin de çocuklara bir şey sunduğu yok

Şüphesiz adına MESEM denilen çocukların söndürülmesi üzerine kurulan bu sistem ülkenin ücra bir gündeminde yer tutuyor. Bir çocuk bir fabrika köşesinde can verdiğinde yahut hiçbir vakit cezalandırılmayacak olan işvereni hakkında şikâyetle bulunduğunda akla geliyor bu acımasız çark. O da ancak birkaç gün sosyal medya ağlarında gündem oluyor, sonra yeni acı bir hadise vuku bulana kadar belleklerin muhalif raflarına kaldırılıyor.

Onca yakıcı gündem arasında, tıpkı eril şiddet gibi, tıpkı kadın katliamları, engelli çocukların maruz kaldıkları ayrımcılık gibi, bu mesele de bir müddet sonra onca bilinirliğine rağmen “münferit” adı altında görünmez kılınıyor. Bunun ana sebebi şüphesiz yerine alternatif politikaların üretilememesi, soruna çözüm olabilecek yöntemlerin bulunamaması. Yahut daha özcesi, dünyanın ve beraberinde Türkiye’nin kapitalist ekonomik sistem çarkları içinde sıkışıp kalması karşısında alternatif fikirlerin ve muhalefetin, sadece günlük olaylar karşısında savunma pozisyonunda bulunmak zorunluluğunun getirdiği yılgın yorgunluk. Aksi nasıl mümkün olabilir, biraz da bunun

üzerine düşünmek lazım. O nedenle de MESEM düzenini hep gündemde tutmak, çözüm önerileri gelişsin diye sorunu izah etmek lazım.

Hâlihazırda YKS sonuçları açıklandı. Bundan kısa bir süre önce de LGS sonuçları açıklanmıştı. Aslında eğitim imkânlarına sahip olan yahut olduğu sanısında yanıldığımız milyonlarca genç ve çocuk sadece “-mış gibi” süregiden politikaların kısılcasında hayatlarını kuramayacak olma umutsuzluğu ve sancısı içerisinde. Yani MESEM’ler dışındaki eğitim sisteminin de çocuklara bir şey sunduğu yok. Görünen gerçekliğin bu olduğu tabloda MESEM’lerin çok daha acımasız bir düzen olduğunu okumak zor değil. Fakat öte yandan, mevcut eğitim sisteminin çıkışsızlığı, ekonomik imkânları son derece sınırlı olan aileleri MESEM’lere zaruri olarak yönlendiriyor. Yani öyle “kurulu” bir düzen var ki, neresinden bakarsanız bakın, sonuç açlığa, yoksulluğa, işsizliğe ve elbette geleceksizliğe çıkıyor. Ancak bu genel ahval bizleri, MESEM’lerin tam bir legal sömürü düzeni olduğu gerçekliğinden uzaklaştırmasın.

Bakınız, “yaşamak”, özellikle ekonomik ve sosyal açıdan dezavantajlı koşullarda dünyaya gelen çocuklar için başlı başına zorlu bir mücadeledir. Anayasal ve uluslararası hukuk tarafından güvence altına alınan hakların sadece kâğıt üzerinde tanımlanması, bir yasak savma mekanizmasından öte bir şey değildir.

İş lafa gelince, eğitim hakkı temel bir insan hakkıdır; öyle değil mi? Ancak yoksulluk, eşitsizlik ve sosyal dışlanma, bu hakkı yok sayıyor. Benzer biçimde, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’de 18 yaşına kadar herkes çocuk olarak tanımlanırken, ekonomik ve sosyal koşullar birçok çocuğu çok daha erken yaşlarda yetişkin sorumluluklarıyla karşı karşıya bırakıyor.

Özcesi, çocuğun üstün yararı ilkesi eğitim, sağlık, barınma, beslenme, güvenlik ve sosyal koruma mekanizmalarıyla somut olarak desteklenmediğinde yalnızca normatif bir ifadeye dönüşmektedir. On yıllardır çözülmeyen, her bakan değişikliğinde daha da çapraşık bir hâl alan eğitim sisteminden geriye, yazılı metinler üzerindeki ifadeler dışında bir şey kalmamıştır. Ve şu an milyonlarca çocuk, eğitim hayatının dışına itilmiştir. Buna, eğitim hayatının içinde görüldüğü hâlde, aksi başka türlü olanlar da dâhil!

Türkiye’de çocuk emeğinin sömürülmesi, yalnızca kayıt dışı ve denetimsiz çalışma alanlarında değil, “eğitim” kavramıyla meşrulaştırılan kurumsal bir yapı üzerinden de sürdürülmektedir. Mesleki Eğitim Merkezleri (MESEM), çocukların eğitim gördüğü bir

sistem olarak sunulsa da öğrencilerin çok erken yaşta iş gücüne dâhil edilmesini mümkün kılan bir mekanizma olarak işlemektedir.

9 Aralık 2016 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan düzenlemeyle çıraklık eğitimi örgün ve zorunlu eğitim kapsamına alınmış; sistemin amacı, öğrencilerin “ahilik kültüründen gelen usta-çırak ilişkisi” içerisinde mesleklerini iş başında öğrenmeleri olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede devlet, işveren yanında çalışan öğrencilere asgari ücretin yüzde 30’u, kalfalık aşamasındaki öğrencilere ise yüzde 50’si oranında ödeme yapmaktadır.

Ancak burada temel soru şudur: Çocukların eğitim hakkı nerededir? Ve bu hak, çalışma hakkının gölgesinde mi bırakılmaktadır? Yanıt net: Sermayenin ucuz iş gücüne erişimi uğruna çocukların hem çocukluktan gelen hakları hem de eğitim hakları sadece gölgede kalmıyor, yok sayılıyor; yahut başka bir ifade ile gasp ediliyor.

Devlet tarafından yapılan bu ödemelerin tüm öğrencilere düzenli ve mevzuata uygun biçimde ulaşıp ulaşmadığı konusunda yeterli ve şeffaf bir veri bulunmamaktadır. Dahası, çocukların kendi anlatımları ücretlerin zaman zaman eksik ya da düzensiz ödendiğine işaret etmektedir.

Dolayısıyla MESEM’i yalnızca bir “mesleki eğitim modeli” olarak değerlendirmek yeterli değildir. Çocukların eğitim hakkı ile ucuz iş gücü olarak kullanılmaları arasındaki sınırın nerede çizildiğini, iş yerlerindeki denetimin nasıl yapıldığını ve çocukların haklarının kim tarafından korunduğunu sorgulamak zorundayız.

Kuşkusuz mesleki eğitim, gençlerin bir meslek edinmesi, nitelikli iş gücünün yetişmesi ve istihdam olanaklarının artırılması açısından önemli. Ancak MESEM uygulaması, bu hedeflerin ötesinde değerlendirilmesi gereken bir sistem. Bugün ortaya çıkan tablo, sistemin çocuklara nitelikli bir mesleki eğitim sunmaktan çok, onların erken yaşta düşük ücretli iş gücüne dâhil edilmesine ve çocuk emeğinin sömürülmesine zemin hazırladığını açık ve net bir biçimde göstermektedir. Sömürünün de ötesinde, iş cinayetlerinin kanıksatılmaya çalışıldığı acımasız bir zemin...

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 81 ilin valiliğine gönderilen 2024/36 sayılı bir genelgede okullarda ve iş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin artırılması, iş yerlerinin beceri eğitimi için öğrenciye uygun olup olmadığının tespit edilmesi ve gerekli kriterleri taşımayan iş yerlerine öğrenci gönderilmemesi yönünde talimat verilmiştir. Ancak bu

düzenlemelerin yaşanan iş cinayetlerinin önüne geçmeye yetmediği, yasak savma mekanizmalarından bir başkası olduğu son yıllarda ortaya çıkan tabloyla açıkça görülmektedir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi'nin verilerine göre 2025 yılında en az 94 çocuk, güvencesiz ve ağır çalışma koşulları altında yaşamını yitirmiştir. 2026 yılında da çocukların iş yerlerinde ölümleri devam etmiş; MESEM kapsamında çalışan öğrencilerin yaşamını yitirdiği yeni iş cinayetleri yaşanmıştır. Böylece MESEM kapsamında yaşamını yitiren çocukların sayısı en az 18'e ulaşmıştır.

Salt bu veriler dahi MESEM adı altında uygulanan modelin, mesleki eğitim sağlamanın ötesine geçerek çocuk emeğinin sermaye için ucuz iş gücüne dönüştürülmesine olanak sağladığını göstermektedir. Sorun yalnızca iş cinayetleriyle de sınırlı değildir. Çocukların iş yerlerinde fiziksel, psikolojik ve cinsel istismara açık hâle gelmesi, sistemin çocukları yeterince korumadığını ortaya koymaktadır. MESEM kapsamında bir fırında çalışan bir çocuğun iş yeri sahibinin cinsel istismarına maruz kaldığına ilişkin haberlerin kamuoyuna yansması da bunun çarpıcı örneklerinden biridir. Daha da vahimi, bu tür vakalarda etkili bir koruma ve denetim mekanizmasının işletilmemesi, çocukların tamamen çürümüş bir sistemin çarkları arasına bırakıldığını göstermektedir.

Üstelik burada da cezasızlık ve denetimsizlik sorunu karşımıza çıkmaktadır. Çocukların güvenliğini sağlaması gereken mekanizmaların işletilmediği, hakkında ağır iddialar bulunan iş yerlerinin dahi çocukların çalışma alanı olmaya devam edebildiği bir sistemde, çocukların korunmasından söz etmek mümkün değildir. Konu son derece açıktır ve sistemin çocukları nereye koyduğunu göstermek için ayrıca yorum yapmaya dahi gerek yoktur. Sistem ya da daha doğru bir ifadeyle kapitalist üretim düzeni, çocukları yok saymaya ve onların emeğini sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda kullanmaya devam etmektedir.

Nisan 2023 itibarıyla mesleki ve teknik eğitim kapsamında döner sermaye üzerinden gerçekleştirilen üretim gelirlerinin 2 milyar liraya ulaştığı, buna karşılık bu gelirden öğrenci ve öğretmenlere ayrılan payın yaklaşık 300 milyon lira olduğu ifade edilmiştir. Üretim gelirlerinin 2023 yılı sonunda yaklaşık 3,5 milyar liraya yükseldiği belirtilirken, sonraki yıllarda da üretim ve döner sermaye gelirlerindeki artışın sürdüğü görülmektedir. Buna karşın öğrencilerin aldığı ücretler yasal olarak asgari ücretin belirli bir oranına endeksli kalmaya devam etmektedir.

2026 yılı itibarıyla net asgari ücret 28.075,50 TL olarak belirlenmiştir. Buna göre MESEM kapsamında 9, 10 ve 11. sınıf öğrencilerine asgari ücretin en az yüzde 30'u, yani yaklaşık 8.423 TL; 12. sınıf öğrencilerine ise en az yüzde 50'si, yani yaklaşık 14.038 TL ödeme yapılmaktadır. Dolayısıyla ücretlerde nominal bir artış görülse de bu artış sistemde yapısal bir değişiklikten değil, doğrudan asgari ücretteki artıştan kaynaklanmaktadır. Öğrencilere ödenen ücretlerin hâlâ asgari ücretin belirli bir yüzdesine sabitlenmiş olması, üretim gelirlerindeki artış karşısında öğrencilerin bu üretimden aldığı payın son derece sınırlı kaldığını göstermektedir.

Çocuk yoksulluğuna ilişkin güncel veriler de tablonun vahametini ortaya koymaktadır. TÜİK'in son verilerine göre 0-17 yaş grubundaki çocukların yüzde 36,8'i yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle Türkiye'de yaklaşık her üç çocuktan biri yoksulluk veya sosyal dışlanma riskiyle karşı karşıyadır.

Nüfusa oranlandığında, bu tablo çocukların önemli bir bölümünün eğitim hayatından kopma ve erken yaşta çalışma yaşamına itilme riskiyle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Artan yoksulluk, çocukların erken yaşta iş gücüne katılmasını zorunlu hâle getirirken, bu durumun iş dünyası tarafından ucuz iş gücüne dönüştürüldüğü görülmektedir. Güncel veriler, çocuk yoksulluğunun yalnızca devam ettiğini değil, çocukların eğitim hakkı ve geleceği açısından ciddi bir tehdit oluşturmaya devam ettiğini göstermektedir. Yaşanan son gelişmeler dikkate alındığında ise tablonun zaten son derece vahim olduğu açıktır.

MESEM'ler sürekli olarak alternatif bir model olarak sunulmakta ve çocukların okul terkini önleyici bir rolü olduğu iddia edilmektedir. Ancak bizce MESEM'lerin güçlendirilmesi bir yana, çocuk emek sömürsünün bizzat MEB eliyle kurumsallaştırıldığı ve her gün çocuk ihmali, istismarı ve iş cinayeti haberleriyle gündeme gelen bu sistemin derhal lağvedilmesi gerekmektedir.

Zira "eğitim" adı altında sunulan, okul terkini engelleyeceği iddia edilen bu model çocukları erken yaşta üretim süreçlerine dâhil eden, okul ile iş yeri arasındaki sınırı fiilen ortadan kaldıran ve çocukluğu piyasaya açan bir yapıdır. "Bir gün okul, dört gün iş yeri" uygulamasıyla çocuklar eğitim sürecinin öznesi olmaktan çıkarılmakta, doğrudan emek gücü olarak konumlandırılmakta, özcesi öğrencilikten çıkarılıp işçileştirilmektedir.

Bu tablo, basit bir "mesleki eğitim" tartışmasının çok ötesindedir. MESEM üzerinden kurulan sistem, çocukları denetimsiz ve çoğu zaman tehlikeli iş koşullarına açık hâle

getirirken aynı zamanda sermaye birikiminin çocuk emeği üzerine bina edilmesini sağlamaktadır. Tam da bu nedenle MESEM, teknik bir eğitim modeli değil, çocukların işçileştirilmesinin kurumsallaştırılmış bir aracıdır. Kısacası, çocukların istihdam süreçlerinde yetişkinlerle çarpık eşitlenmesine hizmet eden bu uygulamanın okul terkinde de çocukların suç ile ilişkileneceklerini de önlemeye fayda etmesi mümkün değildir.

Bu nedenle bir kez daha altını çizmek gerekir: Çocukları kapitalist sistemin acımasız döngüsü içerisinde ucuz ve güvencesiz iş gücüne dönüştürmek yerine, çocukluklarını yaşayabilecekleri, eğitim hakkına tam ve eşit biçimde erişebilecekleri, yoksulluğun, sömürünün ve her türlü istismarın gölgesinden uzak, güvenli ve onurlu bir yaşamı güvence altına almak zorundayız.

Çocukların emeğinin sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda değersizleştirilmediği, hayallerinin ekonomik zorunluluklara kurban edilmediği, eğitim hakkının çalışma zorunluluğuna yenilmediği bir toplumsal düzeni kurmak yalnızca sosyal bir sorumluluk değil, aynı zamanda politik ve etik bir zorunluluktur. Çocuklara çocukluklarını geri vermek; onları üretimin ucuz ve güvencesiz unsurları olarak değil, hak sahibi bireyler olarak görmekle mümkündür.

Elbette çocukların ilerleyen yaşlarda toplumsal üretime özgür, güvenli ve hak temelli biçimde katılmaları; emeğin ve üretimin değerini kavramaları önemlidir. Ancak bunun yolu çocuk emeğinin sömürülmesinden değil, çocukların haklarını, özgürlüklerini ve gelişimlerini merkeze alan bir toplum anlayışından geçmektedir. Çocuklarla dayanışmayı, onların emeğini korumayı ve eğitim hakkını güvence altına almayı etik ve politik bir sorumluluk olarak görmeliyiz.

Çünkü çocukların korunmadığı, eğitimden uzaklaştırıldığı ve yoksulluğa mahkûm edildiği bir düzende ne toplumsal adaletten ne de gerçek bir gelecekte söz edilebilir. Gerçek gelecek çocukların çalışmak zorunda bırakılmadığı, güvende olduğu, özgürce hayal kurabildiği ve umutla büyüyebildiği bir toplumun inşasıyla mümkündür. MESEM’de yaşanan iş cinayetleri ve çocuk emeğinin sömürüsü karşısında ihtiyacımız olan da tam olarak budur: Çocukları sermayenin ihtiyaçlarına değil, insan onuruna ve haklarına göre şekillenen bir geleceğe hazırlamak.

Toplumun En Savunmasız ve Kırılgan Kesimi Olarak Çocuklar

Sakine Esen Yılmaz-23 Ağustos 2026

Çocukların yüzde 38,9'u yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında yaşıyor. Başka bir ifadeyle, neredeyse her on çocuktan dördü hayatına ekonomik ve sosyal dezavantajlarla başlıyor. Karşımızda yoksullukla mücadele eden, eğitim sisteminde tutunmaya çalışan, aile içindeki ekonomik ve sosyal sorunları taşıyan, şiddete maruz bırakılan ya da bazı durumlarda suçun içine çekilen milyonlarca çocuk var. Bu hâliyle çocuklar, toplumun en savunmasız ve kırılgan kesimini oluşturuyor

Bizlerin çocuklar diye başladığımız her bir cümle Türkiye'de aslında 21 milyon 375 bin 930 ayrı hayatı ifade ediyor. TÜİK'in 2025 yılı verilerine göre Türkiye nüfusunun yüzde 24,8'ini, yani yaklaşık her dört kişiden birini çocuklar oluşturuyor. Ancak bu yalnızca basit bir oranı ya da demografik bir büyüklüğü ifade etmiyor; Türkiye'nin geleceğinin bugün hangi koşullarda şekillendiğini gösteren dev bir toplumsal fotoğraf anlamına geliyor.

Bu fotoğrafa biraz daha yakından baktığımızda ne yazık ki iyimser cümleler kurmak zorlaşıyor.

Çünkü bu çocukların yüzde 38,9'u yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında yaşıyor. Başka bir ifadeyle, neredeyse her on çocuktan dördü hayatına ekonomik ve sosyal dezavantajlarla başlıyor. Karşımızda yoksullukla mücadele eden, eğitim sisteminde tutunmaya çalışan, aile içindeki ekonomik ve sosyal sorunları taşıyan, şiddete maruz bırakılan ya da bazı durumlarda suçun içine çekilen milyonlarca çocuk var. Bu hâliyle çocuklar, toplumun en savunmasız ve kırılgan kesimini oluşturuyor.

Eğitim verileri, bu tablonun başka bir yüzünü gösteriyor. 2024/25 eğitim öğretim yılında ilkokul çağındaki çocukların net okullaşma oranı yüzde 95,4. Ortaokulda bu oran yüzde 89,1'e, ortaöğretimde ise yüzde 82,9'a düşüyor. İlkokuldan ortaokula, ortaokuldan liseye geçerken oranların aşağı doğru hareket etmesi, 4+4+4 eğitim modeline yönelik sendikaların ve eğitimcilerin yönelttiği itirazların haklılığını bir kez daha ortaya koyuyor.

Elbette eğitim hakkına erişemeyen ya da eğitim hayatından kopan çocuklarla çocuğun yargı sistemi içine girmesi arasında doğrudan bir korelasyondan söz edemeyiz. Bununla beraber okul, çocuğun sosyal çevresini genişleten, onu akranlarıyla buluşturan, yetişkinlerle sağlıklı ilişkiler kurmasını sağlayan ve geleceğe ilişkin bir yol haritası sunan en önemli kamusal alanlardan biri. Çocuk okuldan uzaklaştığında yalnızca derslerden uzaklaşmıyor. Aynı zamanda kimi durumlarda sosyal çevresinden, gelecek umudundan ve korunma mekanizmalarından da uzaklaşıyor.

Peki bu çocuklar nereye gidiyor? Ya da okula erişimi olmayan çocuklara ne oluyor?

Bu çocukların ücretsiz ev işçiliğine, sokakta çalışmaya, küçük yaşta evlendirilmeye ve tabii ki suça karışmaya daha açık hâle geldiğini söylemek çok da ütöpik olmayacaktır.

Çocukların suçla ilişkisine daha yakından baktığımızda tablo daha da çarpıcı hâle geliyor.

Adalet Bakanlığı verileri üzerinden yapılan son 10 yıllık derlemeye göre, 2015 yılında 158 bin 560 olan suça sürüklenen çocuk sayısı, 2025'te 186 bin 256'ya ulaştı. 2024'te ise bu sayı 188 bin 926 ile son on yılın en yüksek seviyesine çıktı. 2015-2025 dönemindeki artış yüzde 17,47; 2025'teki sayı 2024'e göre yaklaşık yüzde 1,4'lük bir gerilemeye işaret etse de uzun dönemli sayılar artış eğiliminde.

Bu rakamları yalnızca "çocuk suçluluğu" başlığı altında okumak, elbette büyük bir yanılgı olur. Çünkü çocuğun suçla karşılaşması çoğu zaman tek bir günde, tek bir kararla veya yalnızca bireysel bir tercihle açıklanabilecek bir durum değildir.

Yukarıda da belirttiğim üzere, yoksulluk, aile içi sorunlar, eğitimden kopuş, akran ilişkileri, şiddet, madde kullanımı, dijital ortamlar, örgütlü suç yapıları ve çocuğun yaşadığı çevre birbirinden bağımsız başlıklar değildir. Bu yüzden de her yer çocuk için bir suç mahalli olabilir.

Çocuğun suçla olan ilişkisine baktığımızda, TÜİK'in güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuklara ilişkin 2024 istatistikleri önemli veriler sunuyor. Bu istatistiklerde çocukların karıştığı 612 bin 651 olay kaydedildiği görülüyor. Bu olaylarda 279 bin 620 çocuk mağdur olarak, 202 bin 785 çocuk ise kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiasıyla güvenlik birimlerine getirildi.

Yani çocuk, hem suçla ilişkilendirilen kişi hem de suçun mağduru olarak karşımıza çıkabiliyor.

Daha da önemlisi, suç mağduru olarak kayda geçen 240 bin 872 çocuğun yüzde 55,3'ünün yaralama, yüzde 10,8'inin ise cinsel suçlar nedeniyle mağdur olduğu görülüyor. Bu rakamlar bize çocuk adaleti meselesinin yalnızca “suç işleyen çocuk” meselesi olmadığını hatırlatıyor.

Esas mesele çocuk suçun faili hâline gelmeden önce hayatında neler olduğunun ve bu çocukların suçun mağduru olmadan önce neden korunamadığının açıklığa kavuşturulması. Ne yazık ki bu meseleler yalnızca Maraş'taki okul saldırısı ya da Ahmet Minguzzi gibi kamuoyunun vicdanını yaralayan olaylar olduğunda gündeme geliyor.

Öte yandan çocukların suç işleme oranları ve onlara verilen cezaların ağırlaştırılması meselesi tüm dünyada, son olarak İsveç'te olduğu gibi, Türkiye'nin de gündeminde.

TBMM'ye sunulan Çocuk Koruma Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, mevzuattaki “suça sürüklenen çocuk” ifadesinin “adli süreçteki çocuk” olarak değiştirilmesini öngörüyor. Düzenlemenin amacı, çocuğu yalnızca işlediği iddia edilen fiil üzerinden tanımlamak yerine, adli süreçte bulunan bir çocuk olarak ele alan terminolojik bir değişiklik yapmak. Bu yalnızca bir kelime değişikliği değil, aynı zamanda bir perspektif değişikliği. Çünkü “suça sürüklenen çocuk” dediğimizde bile çocuğun öznesi olduğu bir suç hikâyesi kurma riski vardır. “Adli süreçteki çocuk” ifadesi ise çocuğun kimliğini suçtan ayırmaya çalışan başka bir bakış açısına işaret ediyor.

Ancak çocuğun adli süreçteki deneyimini gerçekten değiştirecek olan sosyal inceleme, psikososyal destek, eğitim, aile desteği, rehabilitasyon, yeniden topluma kazandırma ve suçun tekrarını önlemeye yönelik mekanizmaların nasıl işletileceğidir.

Yeni düzenlemede çocuklara yönelik 20 ila 300 saat arasında sosyal ve toplumsal hizmet; kitap ve kütüphane, çevre temizliği, bağımlılıkla mücadele ve benzeri yönlendirme

tedbirleri öngörüyor. Ayrıca 15 yaşını doldurmamış çocuklar hakkında sosyal inceleme yapılmasının zorunlu hâle getirilmesi hedefleniyor.

Bunun yanı sıra yeni düzenleme yasalaşırsa 15-18 yaş grubunda kasten öldürme ve en ağır yaralama hâllerinde yaş indirimi uygulanmayabilecek ve 18 yaşından küçük çocuklara müebbet hapis cezası verilebilecek. Ancak araştırmalar, cezaların ağırlaştırılmasının tek başına suçu önlemediğini gösteriyor.

Öte yandan çocuk adalet sisteminin amacı yalnızca cezalandırmak değildir, olmamalıdır. Çünkü çocuk, yetişkin bir fail değildir. Gelişimi devam eden, davranışları çevresinden güçlü biçimde etkilenen ve doğru müdahalelerle değişme potansiyeli yüksek bir bireydir.

Bu nedenle tartışmayı yalnızca “Ceza yeterince ağır mı?” sorusuna indirgemek, problemin en başındaki soruyu görmezden gelmek anlamına gelir.

Çocuklara “suç işleme” demek kolay. Asıl zor olan, suçun sunduğu aidiyetin, paranın, statünün veya gücün karşısına başka bir hayat önerebilmek. Okulları daha güvenli hâle getirmek, ailelere destek sunabilmek, çocukları kullanan suç örgütleriyle etkin biçimde mücadele etmek ve çocukların suçla hiç karşılaşmamasını sağlayacak önlemleri hayata geçirmektir.

Son Not:

- TÜİK – İstatistiklerle Çocuk, 2025 https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istcocuk_2025.pdf (Son görüntülenme: 14.08.2026)
- Evrensel – “Türkiye’de ‘suça sürüklenen çocuk’ sayısı son 10 yılın zirvesinde” <https://www.evrensel.net/haber/5968749/turkiye-de-suca-suruklenen-cocuk-sayisi-son-10-yilin-zirvesinde> (Son görüntülenme: 14.08.2026)
- Gazete Oksijen – “TÜİK açıkladı: Suça sürüklenen çocuklarda yaralama zirvede” <https://gazeteoksijen.com/turkiye/tuik-acikladi-suca-suruklenen-cocuklarda-yaralama-zirvede-284708> (Son görüntülenme: 14.08.2026)
- EŞİK Platformu – “Türkiye’de ve Dünyada Hüküm ve Cezalar: ‘Suça Sürüklenen Çocuk’ Doğru Bir Kavram mı?” https://esikplatform.net/s/2547/i/Turkiyede_ve_Dunyada_Hukum_ve_Cezalar_Suca_Suruklenen_Cocuk_Dogru_Bir_Kavram_Mi.pdf (Son görüntülenme: 14.08.2026)

Gülistan Doku Nasıl Oluyor da Bulunamıyor, Benim O “Yüce” Devletim?

Burçak Sel-23 Ağustos 2026

Peki nasıl oldu da bahsi edilen “kudret”ten sanki “taharet” edilmişçesine, mesela hayatımızın en büyük mütemmim cüzü hâline gelmiş; artık okyanusun dibine kadar görüntü alabilen kameralar tedavülden kalkmışçasına ya da kaç asırdır işi “kayıt kuyut tutmak” olup nefeslerimize kadar belgeleyen idarenin lambası sönmüşçesine birileri, hele ki kadınlar, bu ülkede bulunamıyor?

Devletimizin kadimliği, onun, yeter ki istesin, dünya üzerinde yapamayacağı neredeyse hiçbir şey olmayacağına bizi ikna eder. Üstelik politik görüşümüz ne olursa olsun. Bu bozkır iktidar tragedyasının ise nereden bakarsak bakalım en az iki bin beş yüz senelik bir şeceresi var. Hey maşallah! Yalancıysak da tarihçilerden sebeptir. Dahası, kürsülerinde geçmişin düzmeceyle olduğu kadar mertlik de yazılacağını talebelerine düstur etmiş hocaların da görüşü bu yönde. O sebeple kendisinin köklülüğünden kuşkumuz yok şükür. Ki daha rakamı yazarken bile ortalık “düzen” oldu gördüğünüz. Geçilemedi oradan. Öyle kolay kolay da geçilemez duruyor. Yine de ha gayret... Lafı gelmişken en çok bozuk düzen sevdiğimi belirtmek isterim. Divan saziyla büyüdük şükürler olsun.

Peki nasıl oldu da bahsi edilen “kudret”ten sanki “taharet” edilmişçesine, mesela hayatımızın en büyük mütemmim cüzü hâline gelmiş; artık okyanusun dibine kadar görüntü alabilen kameralar tedavülden kalkmışçasına ya da kaç asırdır işi “kayıt kuyut tutmak” olup nefeslerimize kadar belgeleyen idarenin lambası sönmüşçesine birileri, hele ki kadınlar, bu ülkede bulunamıyor? Her birimiz ölsek de sadece ölmüş olacak gibiyiz sanki. Öylesine, canımız sudan ucuz (artık su da pahalı gerçi); yitip gidecek gibiyiz. Belki

de en az Gülistan Doku ve onlarca kadın, genç, çocuk, hayvan, ağaç kadar... Ancak kalana tüm acı gerçekliğine ve belki de bedeline rağmen sorgulamak düşer. Yoksa “kimin hayatı kimin umurunda?”

Tam da lafı gelmişken yekten ve açıkça soruyoruz: **Gülistan Doku nasıl oluyor da bulunamıyor, benim o “yüce” devletim?** Ancak ve ancak halkının kadrini bildikçe layığına muktedir olur bir düzen. Yalnızca o zaman ülke sathına kendisinin güzelliği serpilir. Aksi şekilde başka bir şey oluyor tarihte karşılığı. Onu da sen bul tabii ki. Hem senin hafızanla bizler nasıl müsabaka edelim? Haddimize mi? Bu arada bizim ilçede (sıradan bir Anadolu kasabası; hayal gücünü çok da zorlamaya gerek yok) ismiyle müsemma Gürbüz isimli bir delikanlı vardı. Yakışıklı mı yakışıklı. Kudretli mi kudretli. Yetenekliydi de hani. Topluluk önünde söz edebilen, tasarrufta bulunabilen türden. İtibar ediliyor falan. Gel zaman, bunun pazıları gibi artık nasılsa cebi de dolgunlaştı. Nüfuzlandı. Kavga küfür kıyamete bağladı. Duyduk ki en yakın çevresindekiler başta olmak üzere zulmü de hayli artmış. O delikanlıdan geriye şehir eşkiyası bile olamayacak pespayelikte biri kalmış. Uyuşturucu gibi ismini telaffuzdan bile çekineceğimiz kötülüklerin yanı sıra bir sürü melanet şey gırla... Nefretle anılıyordu en son. Ne denir, Hak hidayet versin. Bu anekdot bir yana, bir süredir huzuruna eğildiğimiz ulusötesi sermayenin, adeta bir pergelle çizir gibi belirlediği pazarının dışında kaldığından; sen zaten zahmet edip pek uğramadığından oralara devletim, mahrum, çok mahrum kalmış toprağının tüm imkânsızlığına rağmen üniversiteye girecek kadar gayretli, gencecik bir kızının kıymetine hürmet etmeyen de ne bileyim. Boşluğu doldurmak serbesttir. Hâlâ bir cezası yok diye biliyorum en azından.

Gülistan Doku **neden** bulunamıyor sorusunun cevabı ise şüphesizliğiyle keskin. Henüz bilenmiş ve ele her alındığında kan akıtacak bir bıçak gibi... Düşünmeye korkuyoruz vesselam. **Nasıl sorusu** ise konuyu az da olsa etraflıca ele alabilmek ve malumumuz sonuca hemencecik ulaşmamak için işte. Yaşam dediğin hep bir oyalanmaca... Valiler de oğullarına oyuncaktan bile olsa silah almayı bırakır belki bir gün... Ya da sadece hayvanların koruma polisleri olur. Bu da umarsız bir umuttur. Ne yapalım, her şeyden can verdiğimiz bu hayatta umutsuzluktan bari ölmeyelim.

Belki çok uzak olmayan bir gelecekte, dalgıçların bile işin içine karıştığı bir tür sorumlular örgütünün tüm isimleri, silkinerek kendisine gelir ve adalete kendilerini teslim ederler.

Ömrü vefa etse, elbette bitirdiği bölümün de verdiği vazifeyle onlarca çocuğun hayatına dokunacaktı Gülistan. Hayatlarına aydınlık olabilecekti belki. Yoksulluktan sadece şerefle sıçranarak bir yerlere gelinebileceğini öğretecekti. Tüm bunlar olmasına da lüzum yoktu gerçi. Her şey bir yana, o belki de cellatlarını utandırırçasına “susup bekleyerek yaşlanıyordu, şeylerin uğultusu arasında”.

Gülistan’ın çalınan şimdisine...

Not: Tırnak içindeki söz öbekleri Gülten Akın’ın şiirlerindendir. Hangileri olduğuna da okuyucu göz değdiresin. Bizden bu kadar.